

Зварич І.Я.
к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів
Тернопільський національний економічний університет

ТЕНДЕНЦІЇ ТОРГІВЛІ КИТАЮ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Наздоганяючий розвиток, який уособлює, як мінімум, стійке випередження розвинених країн за темпами зростання ВВП на душу населення, насправді відбувається приблизно у двох десятках переважно азійських країн. Це становить приблизно 1/7 від загального числа країн, що розвиваються.

Попри те, що кількість країн Азії поступається аналогічному показнику інших континентів, але саме азійські ринки становлять найдинамічніший сегмент економіки.

Процес «китаїзації» усіх галузей економіки на даний момент охоплює все більші території по всьому світу. Адже для Китаю характерним є внутрішнє надвиробництво, відсутність відповідного внутрішнього споживання, що шукає тим самими ринки збуту на інших територіях.

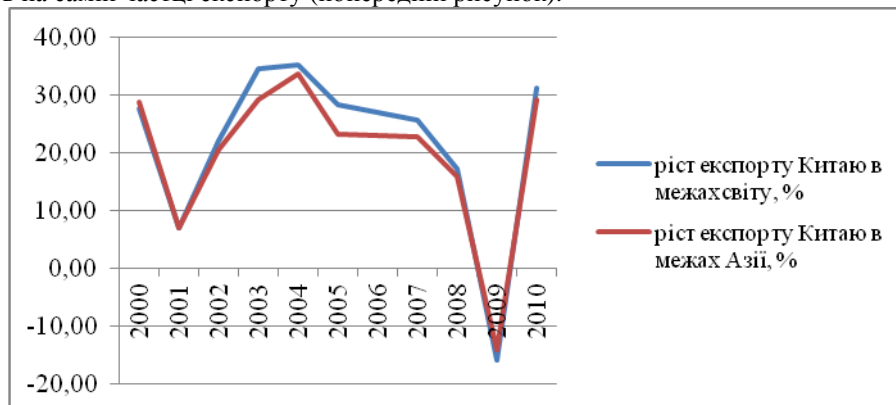
Процес міжнародної фрагментації виробництва і як наслідок створення міжнародних виробничих мереж якнайяскравіше відображений на ринку Азії. Так, цим питанням у свій час приділяли увагу такі іноземні науковці як Amighini, Yamashita, Dean, Loverly, Mora. Athukorala аналізував експорт східної Азії і вивів Китай на рівень глобального гравця у торгівлі складовими та компонентами. Kim, Lee і Park досліджували зміни в регіональних і глобальних торгівельних зв'язках Азії та їх вплив на відносини в рамках виробничих мереж в межах Азії та ЄС. Внаслідок чого і було підтверджено, що Китай є головним збиральним та виробничим центром у торгівлі всієї Азії. Загалом варто сказати, що більшість азійських економістів виділили Китай як одного з найважливіших торговців і виробників складових і компонентів. Тому питання Китаю на світовому ринку є одне з найактуальніших на даний момент. Так, на рисунку 1 показана частка експорту Китаю у загальному експорті Азії.

Рисунку 1. Частка експорту Китаю у загальному експорті Азії

Джерело: побудовано автором на сонові [1]

З рисунку можна сказати, що з наведеного періоду найвища частка експорту Китаю у 2000 році становила 52% і поступово знизилась до 2008 року, у 2009 році відбулось певне зростання, з наступним зменшенням у 2010 році. На рисунку 2 відображено як зростав експорт Китаю в Азії та світі загалом. Таким чином можна сказати, що ці зростання відбувались практично рівномірно з максимальним значенням у 2006 році та подальшим поступовим спадом, що особливо загострилось у 2009, але це не відобразилось на самій частці експорту (попередній рисунок).

Рисунку 2. Частка експорту Китаю у загальному експорті Азії

Джерело: побудовано автором на сонові [1]

Зате у 2010 відбулось різке зростання, що дійшло до свого максимального значення, яке було за 10 років (2004 рік). А щодо імпорту в Китай, то ріст світового імпорту переважає азійський імпорт в Китай. За 10 років відбувся перший спад у 2001 році і значний у 2009 (як світовий, так і азійський). У 2010 році як і в експорті, ситуація вирівнялась і досягла максимального значення у 2010 році, що знову ж таки зрівнялась з максимальними значеннями цього періоду (2003 рік).

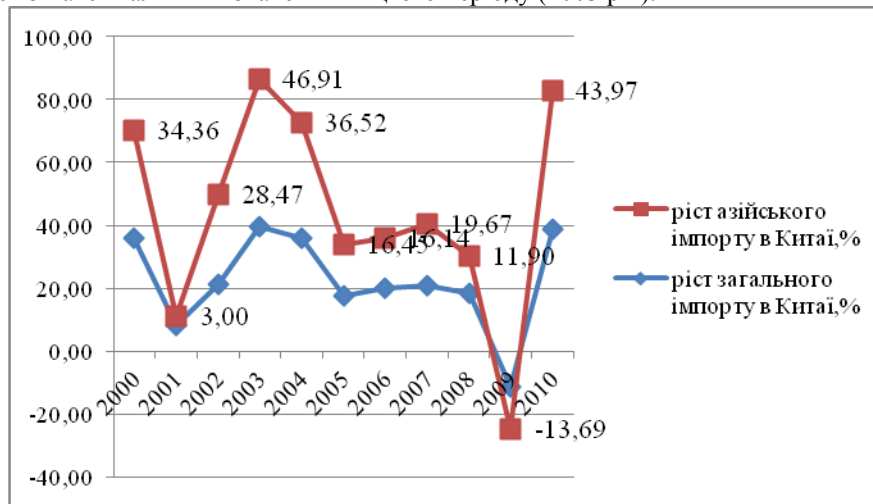

Рисунок 3. Ріст імпорту в Китаї, %

Джерело: побудовано автором на сонові [6]

Але особливу роль в імпорті та експорті Азії, і особливо Китаю, відіграє міжнародна фрагментація виробництва, виробничі мережі та торгівля складовими та компонентами в межах самих мереж, в яких Китай є лідером.

Міжнародна фрагментація виробництва дає можливість говорити про два типи переваг, які виникають у процесі її здійснення:

- мінімізація витрат за рахунок використання імпортного проміжного споживання (складових та компонентів);
- мінімізація витрат за рахунок робочої сили.

Це якнайкраще відображено процесами формування таких структур на азійському просторі.

Загалом для Азії характерними є три форми організації виробничих мереж:

- угоди про реекспорт/реімпорт виготовлених структурних елементів(outward processing trade). У цьому випадку фірми здійснюють чіткі вузькі виробничі операції;
- контрактне виробництво (фірми створюються місцевими чи регіональними підприємствами, щоб виконувати завдання та виробляти певні складові, визначені БНК для кінцевого продукту);
- міжнародні виробничі мережі (їх створюють ТНК, зростаючою тенденцією є співпраця з організаціями по наданню послуг. У даному випадку ідеться про супутні послуги).

Японські/Корейські мережі є вертикально-інтегрованими і закритими, китайські мережі – горизонтально-інтегровані та закриті.

Причинами створення виробничих мереж у цьому регіоні:

1. по-перше, з метою доступу до якісних природних ресурсів (США та Японія до нафти в Індонезії, залізна руда у в Індії, Малайзії та Філіппінах, мідні руди у Малайзії та Філіппінах, природний газ в Брунеї. Результатом є переміщення передових технологій та know-how, необхідних для розвитку виробничої бази приймаючої країни).
2. по-друге, отримати доступ до нових місцевих ринків (таким чином обійти торгові бар'єри країни, в якій буде розміщений виробничий блок).
3. по-третє, переваги за рахунок дешевшої робочої сили.
4. по-четверте, можливість переваг складнішого поділу праці (може включати більш технічно складну діяльність, включаючи дослідження, розробка продукту, дизайн).

Світова торгівля складовими та компонентами збільшилась у 3,2 рази з 1992 (961 млрд.дол.) до 2009 у сумі 3036 млрд.дол. Торгівля складовими та компонентами становить біля 15% світової торгівлі, відповідно торгівля готовими товарами збільшилась за цей період у 3,1 раз. Частка готовою продукцією у загальній світовій торгівлі становить 55%.

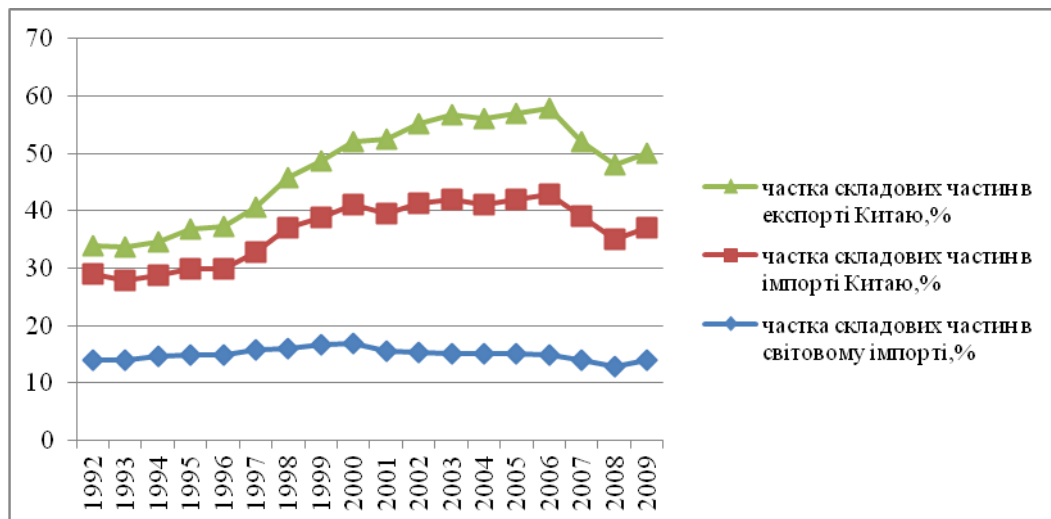

Рисунок 4. Частка торгівлі складовими та компонентами Китаю у світовій торгівлі, %

Джерело: побудовано автором на сонові [6]

З рисунку 4 варто сказати, що частка складових та компонентів Китаю у загальному її експорті зростала швидше, ніж світова частка цих частин у світовому експорті з 1992 по 2010 роки. Таким чином найвища частка була у 2006 році і з частковим спадом у 2008 році та вирівнянні у 2009 році.

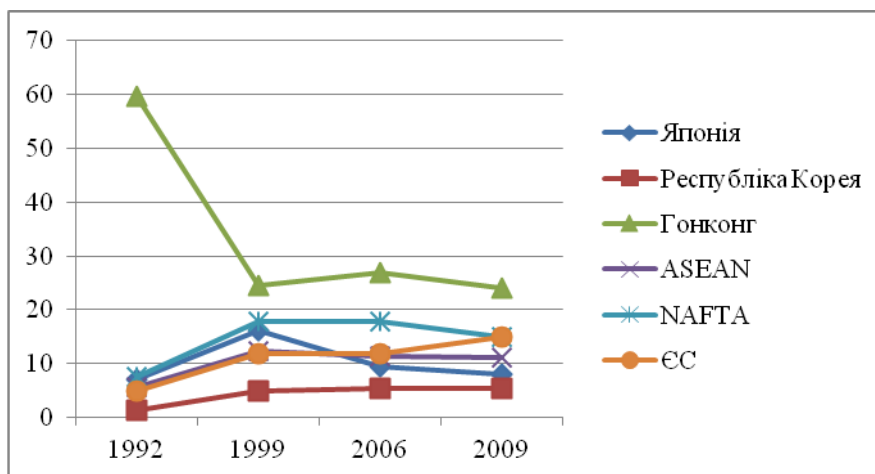

Рисунок 5. Найбільші реципієнти частин та складових, експортованих з Китаю

Джерело: побудовано автором на сонові [6]

На рисунку 5 відображені найбільші реципієнти тих складових та компонентів, які виробляє та експортує Китай. Таким чином найбільшу частку (60%) займає Гонконг, що різко відривається від інших партнерів: Японії, Республіки Кореї, міжнародних організацій АСЕАН, НАФТА і ЄС.

Коли ми говоримо про складові та компоненти (частини), то варто зауважити, що вони згруповані у чотири класифікаційні групи: SITC 5 (хімічні та дотичні з ними продукти), SITC 6 (промислові товари, класифіковані точно за матеріалом виготовлення), SITC 7 (машини та транспортне обладнання), SITC 8 (різні промислові товари). Таким чином в таблиці 1 пропонується частки цих складових та компонентів відповідно до їх класифікаційної групи.

Так, найкращі результати показує група SITC 7, у ній частка складових до машин та їх обладнання у загальному експорті зросла з 3,8% до 11,6%. Практично не помітні, якщо сказати, що зовсім відсутні частки товарів групи SITC 5, а групи SITC 6 і SITC 8 практично не змінились за 17 років. З даних таблиці 1 можна сказати, що спеціалізація Китаю є зрозуміла – створення широких виробничих мереж у галузі машинобудування, враховуючи той факт, що у 2009 році Китай випередив у цій галузі світових лідерів – США та Японію.

Експорт китайських складових та компонентів

Роки	Експорт складових і компонентів в групі SITC 5		Експорт складових і компонентів в групі SITC 6		Експорт складових і компонентів в групі SITC 7		Експорт складових і компонентів в групі SITC 8	
	Частка в з-му експорті, %	Частка в SITC 5, %	Частка в з-му експорті, %	Частка в SITC 6, %	Частка в з-му експорті, %	Частка в SITC 7, %	Частка в з-му експорті, %	Частка в SITC 8, %
1992	0,0	0,9	0,4	1,9	3,8	24,3	0,7	1,7
1993	0,0	0,6	0,4	2,0	4,4	26,1	0,7	1,6
1994	0,0	0,9	0,4	2,1	4,4	24,5	0,7	1,7
2000	0,0	0,6	0,4	2,6	10,1	30,5	0,6	1,7
2002	0,0	0,6	0,4	2,6	12,7	32,6	0,5	1,7
2004	0,0	0,7	0,4	2,5	13,7	30,3	0,6	2,3
2005	0,0	0,7	0,4	2,6	13,8	29,8	0,6	2,3
2006	0,0	0,8	0,5	2,5	13,9	29,6	0,5	2,2
2007	0,0	0,7	0,5	2,6	11,5	24,3	0,6	2,4
2008	0,0	0,4	0,5	2,6	11,6	24,6	0,7	2,8
2009	0,0	0,5	0,5	3,3	11,6	23,5	0,7	2,7

Джерело: склала автор на основі [1]

У планах уряду Китаю довести обсяг автоекспорту до 2015 року до \$ 85 млрд на рік, а до 2020 року зайняти 10% світового автомобільного ринку. За прогнозами, до 2020 року частка китайських машин на світовому ринку складе 30%. [3 с.15]

Успішність розвитку країн Азії та Китаю, зокрема, пов'язана зі стратегією, яку обрав цей регіон і активно просувається в такому напрямі. Це пов'язано з курсом самої країни на регіоналізацію, готовність співпраці в межах угруповань та ставлення перед собою глобальних цілей, що відображено на рисунку 6.

Рисунок 6. Стратегічні орієнтири Азії

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Сьогодні практично всі країни втягнуті в процес формування ефективної моделі майбутньої економічної архітектури світу, пов'язаної зі становленням нового багатопольярного світового порядку. Йдеться про актуальне завдання зі створення системи міжнародних відносин в рамках міжнародних виробничих мереж, зокрема в Азії. Тому немає іншого вибору, крім як змінити геополітичну структуру світу, щоб охопити цими змінами більшу кількість сучасних держав і, цим самим, відкрити шляхи для широкого міжнародного співробітництва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Hyun-Hoon Lee, Donghyun Park, and Jing Wang. The Role of the People's Republic of China in International Fragmentation and Production Networks: An Empirical Investigation Working Paper Series on Regional Economic Integration. – No. 87 No. 87. – September 2011.
2. ASIA 2050. Realizing the Asian Century Executive. Summary.
3. ЄС-АзР- транзит. Вплив азійського економічного “дива” на європейсько-азійські відносини.
4. Taeho Bark and Moonsung Kang Asia's Strategic Participation in the Group of 20 for Global Economic Governance Reform: From the Perspective of International Trade. No. 74. – February 2011.
5. Гладій І.Й., Зварич І.Я. Міжнародні виробничі мережі в Європі: монографія / І. Гладій, І. Зварич. – Тернопіль : Економічна думка, 2011. – с.291.
6. <http://aric.adb.org/indicators>

Резюме

Проаналізовано загальний експорт та імпорт товарів Китаю в межах Азії та світу. Охарактеризовано основні тенденції формування міжнародних виробничих мереж в азієському регіоні. Відображено рух китайських складових та компонентів в межах експорту класифікаційних груп SITS 5, SITS 6, SITS 7, SITS 8. Окреслено основні стратегічні орієнтири Азії та місце в ній Китаю.

Ключові слова

Експорт, імпорт, торгівля, складові та компоненти, Китай, фрагментація, міжнародні виробничі мережі.

Summary

The total exports and imports of China within Asia and the world are analyzed. The main trends of international production networks in the Asian region are characterized. Movement of Chinese parts and components within the export classification groups SITS 5, SITS 6, SITS 7, SITS 8 is defined. The main strategic objectives in Asia and China's place in it are outlined.

Kea words

Export, Import, trade, parts and components, China, fragmentation, international production network.

Резюме

Проанализированы общий экспорт и импорт товаров Китая в пределах Азии и мира. Охарактеризованы основные тенденции формирования международных производственных сетей в азиатском регионе. Отображено движение китайских составляющих и компонентов в рамках экспорта классификационных групп SITS 5, SITS 6, SITS 7, SITS 8. Очерчены основные стратегические ориентиры Азии и место в ней Китая.

Ключевые слова

Экспорт, импорт, торговля, составляющие и компоненты, Китай, фрагментация, международные производственные сети.